

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	7
1.1. A genetikai információ molekuláris alapja	10
1.2. A genetikai analízis megközelítésmódjai.....	12
1.2.1. Előrehaladó genetikai analízis.....	12
1.2.2. Fordított genetikai analízis	13
1.3. A genetikában alkalmazott módszerek	14
1.4. Genetikai modellszervezetek	15
1.5. A gének és a környezet, geno- és fenotípus	16
1.5.1. A fejlődési zaj.....	18
2. Egygénis öröklődés	19
2.1. Mendel első törvénye: egyenlő szegregáció.....	20
2.2. Gének és kromoszómák.....	25
2.3. Az egygénis öröklődési mintázatok kromoszómális háttere	28
2.3.1. Mitózis.....	29
2.3.2. Meiózis	30
2.4. Nemi kromoszómákhoz kötött egygénis öröklődés	32
2.4.1. Kromoszómális ivar-meghatározási rendszerek	32
2.4.2. Az ivari kromoszómák szerepe emberben a nem meghatározásban.....	33
2.4.3. Az X kromoszóma inaktiváció.....	34
2.4.4. A cikk-cakk öröklésment	36
2.4.5. A kromoszómaelméletet bizonyító kísérlet	38
3. Gének független öröklődése. Mendel második törvénye	40
3.1. Mendel II. törvénye: a független öröklődés törvénye	42
3.2. A független öröklődés törvényének alkalmazásai	47
3.2.1. A független öröklődés törvényének alkalmazásai: geno- és fenotípusok keletkezésének becslése keresztezésekben	47
3.2.2. A független öröklődés törvényének alkalmazásai: tiszta vonalak (pure lines) létrehozása	48
3.2.3. Hibrid vigor.....	50
3.3. A független öröklődés kromoszómális háttere	51
3.4. Autoszómális és nemi kromoszómához kötött gének független hasadása	53
4. Kapcsoltság. Homológ rekombináció. Kapcsoltsági térképek	55
4.1. Kapcsoltság és intrakromoszómális rekombináció kimutatása genetikai eszközökkel	56
4.2. Az intrakromoszómális rekombináció citológiai kimutatása.....	59
4.3. A homológ rekombináció mechanizmusa	60

4.4. Kapcsoltsági térképezés (Linkage mapping).....	63
4.4.1. Kétpontos térképezés.....	64
4.4.2. Hárompontos térképezés.....	66
4.4.3. A kapcsoltsági és a fizikai térképek összeegyeztetése.....	68
5. A mendeli genetika kiterjesztése	72
5.1. A dominanciaviszonyok különböző változatai.....	73
5.1.1. Inkomplett dominancia.....	73
5.1.2. Kodominancia.....	74
5.1.3. A dominanciaviszonyok magyarázata.....	74
5.2. Többszörös allélizmus.....	75
5.2.1. Az allélizmus megállapítása vagy elvetése. A komplementáció.....	76
5.3. Letális allélok.....	78
5.4. Penetrancia és expresszivitás.....	80
5.5. Több gén hatása ugyanarra a jellegre.....	81
5.5.1. Két gén hatása ugyanarra a jellegre független útvonalon.....	81
5.5.2. Komplementer öröklésmenet.....	82
5.5.3. Duplikált gének öröklésmenete.....	83
5.5.4. Recesszív episztázis.....	84
5.5.5. Domináns episztázis.....	85
5.5.6. Egy biokémiai útvonal genetikai analízise.....	86
5.5.7. Egy genetikai útvonal episztázis analízise.....	91
5.6. Extranukleáris öröklődés.....	98
6. A DNS szerkezete és replikációja	101
6.1. A DNS mint genetikai anyag.....	102
6.1.1. A transzformáció felfedezése.....	102
6.1.2. A Hershey–Chase kísérlet.....	102
6.2. A DNS szerkezete.....	103
6.2.1. Mit tudtak a DNS-ről a Watson–Crick modell előtt?.....	103
6.2.2. A DNS szerkezetének Watson–Crick modellje.....	104
6.3. A DNS szintézise.....	107
6.3.1. A DNS replikáció jóslata.....	107
6.3.2. A szemikonzervatív replikáció bizonyítása.....	107
6.3.3. Replikációs villa.....	108
6.3.4. A DNS-polimerázok.....	109
6.3.5. A replikációs kezdőpont (origó).....	111
6.3.6. Szemidiszkontinuus replikáció.....	112
6.3.7. A replikáció további enzimeit.....	112
6.3.8. A két új szál szintézisét egyetlen pol III dimer végzi.....	115
6.3.9. A replikáció pontossága. Proof-reading repair.....	115
6.3.10. Vírus genomok gördülő gyűrű replikációja.....	116
6.3.11. Telomerek. Telomeráz.....	116
7. A génkifejeződés molekuláris alapjai.....	120
7.1. RNS intermedier léte utaló korai kísérletek.....	120
7.2. Az RNS-molekulák sajátosságai.....	121
7.3. RNS-típusok.....	121

7.4. RNS-szintézis.....	122
7.4.1. A transzkripció lépései.....	123
7.4.2. Transzkripció iniciáció prokariótákban.....	124
7.4.3. Transzkripció elongáció prokariótákban.....	126
7.4.4. Transzkripció termináció prokariótákban.....	127
7.4.5. Transzkripció eukariótákban – áttekintés.....	128
7.4.6. Transzkripció iniciáció eukariótákban.....	129
7.4.7. Transzkripció elongáció, termináció és pre-mRNS-érés eukariótákban.....	131
7.4.8. Az eukarióta tRNS-ek érése.....	137
7.4.9. Az eukarióta rRNS-ek érése.....	138
7.5. A gének és a fehérjék kolinearitása.....	139
7.6. A genetikai kód.....	141
7.7. A genetikai információáramlás utolsó állomása: transláció.....	143
7.7.1. rRNS-ek és tRNS-ek a translációban.....	143
7.7.2. mRNS-ek a translációban.....	147
7.7.3. A transláció mechanizmusa.....	148
8. Mutációk.....	152
8.1. A mutációk csoportosítása.....	152
8.1.1. Pont- és kromoszóma-mutációk.....	152
8.1.2. Forward és reverz mutációk.....	152
8.1.3. Szomatikus és csíravonal mutációk.....	153
8.1.4. A mutációk fenotípus szerinti csoportosítása.....	154
8.1.5. Funkcióvesztéses és funkcionyeréses mutációk.....	155
8.2. A mutációk kialakulása.....	155
8.2.1. Mutációs ráta és mutációs gyakoriság.....	155
8.2.2. A Luria–Delbrück-féle fluktuációs teszt.....	156
8.2.3. Spontán mutációk.....	159
8.2.4. Indukált mutációk.....	161
8.3. Pontmutációk.....	163
8.3.1. A pontmutációk típusai.....	163
8.3.2. A pontmutációk hatása a géntermékre.....	163
8.4. A DNS hibáit javító (repair) mechanizmusok.....	166
8.5. Mutagén hatást (genotoxicitást) mérő rendszerek.....	167
9. A génkifejeződés szabályozása prokariótákban.....	170
9.1. A transzkripció iniciációjának szabályozása regulátor fehérjék által.....	170
9.2. A transzkripció iniciációjának szabályozása speciális szigma (σ) faktorok által ..	171
9.3. A transzkripció terminációjának szabályozása.....	172
9.4. Operonok és regulonok.....	172
9.5. A <i>lac</i> operon szabályozása.....	173
9.5.1. Negatív szabályozás és indukció a <i>lac</i> operonban.....	173
9.5.2. Pozitív szabályozás a <i>lac</i> operonban.....	175
9.5.3. A <i>lac</i> operon működésének felderítése.....	178
9.5.4. A <i>lac</i> operonon szerzett tudás hasznosítása napjainkban. A <i>lacZ</i> mint riporter gén.....	181
9.6. Az <i>ara</i> operon szabályozása.....	181
9.7. A <i>trp</i> operon szabályozása.....	182

10. A génkifejeződés szabályozása eukariótákban	185
10.1. A génkifejeződés szabályozásának szintjei.....	186
10.2. Transzkripcionális szabályozás	187
10.2.1. <i>Cisz</i> regulátor elemek: a promóter.....	187
10.2.2. Távolból ható <i>cisz</i> regulátor elemek: enhancerek, silencerek.....	188
10.2.3. <i>Transz</i> regulátor elemek: a transzkripció faktorok.....	189
10.3. Epigenetikai szabályozás	195
10.3.1. A dinamikus kromatin	195
10.3.2. DNS-metiláció	198
10.3.3. Szülői imprinting	199
10.3.4. Az emlősök X kromoszóma inaktivációja	200
10.3.5. Pozíciófüggő variegáció.....	201
10.4. Általánosan és nagy mennyiségben előforduló RNS és fehérje molekulák termelődésének szabályozása	202
10.5. Poszttranszkripcionális szabályozás.....	203
10.5.1. Differenciális mRNS-érés.....	203
10.6. Az mRNS degradációjának szabályozása	204
10.7. A gének kifejeződésének szabályozása kis RNS-ek által	204
10.8. Transzlációs és poszttranszlációs szabályozás	207
11. Felhasznált és ajánlott irodalom.....	208
12. Ábrák jegyzéke és forrása	211